

פתיחת מחנות חדשים. אני חושב שהמחנות העולים הייתה שמחה מאוד להירתם לזה.

תנועת המכבי הצעיר

עד שנת 2000, בוגרי י"ב בתנועת המכבי הצעיר שביקשו לצאת לשנת שירות הצטרפו לבוגרי תנועות אחרות ולארגונים שונים. פתחנו בציון עובדה זו כדי להבהיר שנושא הפעולה בפריפריה נדון באופן שונה בתנועה מאשר בתנועות אחרות בשנות ה־90'. המסלול המקובל בתנועה היה של גרעיני נח"ל, ובמסגרתם היה מקובל לפעול בעיירות פיתוח ולקדם נושאים חברתיים. כך יצא גרעין של התנועה לשלומי כיעד ההגשמה, וחברי גרעין לקיבוץ חמדיה נסעו בשנת 1994 מדי שבוע לפעילות חברתית בבית שאן. החברים טענו שזו מחויבות שלהם כבוגרי התנועה לתרום ולפעול.

בני בן בסט (בן בסט 2022) פעיל מרכזי בתנועה בשנות ה־90' ומזכ"ל התנועה בשנים 1999–2006, מספר:

התנועה שלחה אותנו, את הגרעין שלנו, לשלומי. כאן הייתה החשיפה הראשונה שלי לפריפריה. אחרי כמה שנים, בתחילת העשור, בשנים 1990–1993 היינו בתחושה של הישרדות כזאת, כי היינו תנועה מאוד קטנה. עם מעט מאוד סניפים. בעיקר שימרנו את הקיים. אני לא זוכר שבתקופה הזאת הייתה לנו איזה שהיא התפתחות גדולה מאוד מבחינת מספרי חניכים או גידול בסניפים. אני חושב שזו הייתה תקופה שדווקא הצטמצמו הסניפים הגדולים. היה לחץ סביב העניין הזה, של סגירת סניפים, צמצום סניפים. בשגרת היום־יום. כל הזמן היינו סביב הנושא הזה. כאשר זו המציאות, העיסוק המרכזי, אין זמן להתעסק

במשימות שדורשות עודף כוח אדם והקצאת משאבים כמו קליטת עלייה וכמו עבודה בשכונות.

בני מתאר דיונים בוועידות הארציות בנושא קליטת עלייה. אולם, הוא מסייג ומסביר שבעצם זה היה העיקר – הדיונים בוועידות. לא יצאו לפעולה מעשית בעקבותיהם.

כן, היה תמיד... כן, כן, בהחלט דיברו על זה. בוועידות הארציות תמיד קליטת העלייה היה איזה שהוא נושא מרכזי. גם בתוכניות הדרכה היו פעולות על ארגון אירועים לעולים חדשים ועל היחס המיוחד שראוי לתת לאוכלוסיות שמתקשות להתחבר אלינו. תמיד דיברו על זה, על לקלוט את העלייה ואיך לקלוט את העלייה. אבל הלכה למעשה אני לא זוכר שבתקופה הזאת עשינו איזה משהו דרסטי שאתה אומר וואו, פעילות פורצת דרך. הרבה דיבורים ותוכניות הדרכה והצהרות על מחויבותה של התנועה לעשייה חברתית בישראל. כשאני נזכר כעת, נראה לי שהדיבורים הובילו לתהליך של הליכה לקראת פעולה מעשית. תהליך שאני הייתי שותף לפן המעשי שלו בתחילת המאה ה־21.

בשנת 1999 נכנס בני בן בסט לתפקיד המזכ"ל. היעד המרכזי היה חיזוק הקיים. אלה ימים של מפקדי תנועות הנוער והטיפול במספרי החניכים קריטי כדי לא לאבד תקציבים. אחת הדרכים להגדלת מספר החניכים הייתה פתיחת סניפים חדשים. התנועה פתחה סניפים בקרבת הסניפים הוותיקים. כך נפתח סניף פולג בנתניה וסניף ראשון מערב בראשון לציון.

מהסניף הוותיק נשלחו הטובים ביותר להדריך בסניף חדש ובעצם להקים אותו. הם היו כמו 'סיירת' של התנועה וקיימנו ימי עיון מיוחדים למדריכים שנשלחו לסניפים חדשים. זה היה

אתגר והצלחנו ליצור תחושה של חבר'ה שללכת להדריך בסניף שבהקמה זו שליחות מיוחדת. הרעיון היה שבתוך שנתיים הסניף החדש יוכל לעמוד על רגליו ולהוציא את המדריכים מבין חברי השכבה הבוגרת בסניף. באותה שיטה נפתחו סניפים גם בשכונות מצוקה, ברחובות לדוגמה, אליהם נשלחו גם חיילים בנח"ל כדי לפעול בשכונות ולקדם את הקמת הסניף. פעלנו גם בשיתוף עם אגודות הספורט. לדוגמה, באופקים הייתה פעילות של מכבי אתלטיקה, שלחנו מדריך שהגיע פעם בשבוע ועשה פעילות לחניכים כדי לבסס פעילות של המכבי הצעיר במקום. ראינו שאנחנו יכולים להחזיק פעילות גם במקומות שלא היינו רגילים לפעול בהם.

עד אותן שנים הלכנו בנתיב המרכזי של התנועה: סניפים במושבות ובערים ושיתוף פעולה עם אגודות מכבי. לרועי (רועי תשובה, רכז תפעול באותן שנים) היה חלום, להצליח לארגן קומונה של המכבי הצעיר לשנת שירות. עד אותה שנה, כאמור, בוגרי י"ב לא יצאו לשנת שירות במסגרת התנועה. החלטנו להתחיל בפרויקט ונסענו לבדוק אפשרויות בערי פיתוח. היה חיבור טוב עם עיריית דימונה וניגשנו להגשמת הרעיון של גרעין שנת שירות תנועתי. הגרעין הראשון יצא בשנת 2000 לדימונה. שש בנות שהיו החלוצות והיציאה שלהן לדימונה פתחה נתיב משמעותי בתנועת המכבי הצעיר. שש בנות מקסימות שהיו העילית של התנועה... האמירה הייתה שמתוכנו הטובות ביותר, הטובות ביותר בחרו ללכת לגור שנה בדימונה ולעשות עבודה כל כך משמעותית. והן היו המגדלור. אחר כך כולם הסתכלו עליהן. היום זה ברור לכולם שיש שנת שירות ויש פעילות בפריפריה כי זה כבר חלק מהמהות של התנועה. יוצאים לעבודה קהילתית ועושים עבודה בפריפריה.

בראייה לאחור, מנתח בני את אבן הדרך של היציאה לשנת שירות בדימונה:

זה כבר אחרי התחלות בפריפריה, ברחובות ובשכונות נוספות. כניסה למרכז קליטה של בני נוער אתיופים וחיבור אליהם, שיבואו ויצטרפו לתנועה. היציאה לשנת השירות של בוגרות התנועה, במדי התנועה, לפעילות שמחוברת למכבי הצעיר, הייתה ההצהרה הכי ברורה שהתנועה לוקחת חלק בעשייה החברתית. לא מסתפקים יותר בהצהרה חגיגית בוועידה הארצית. אלא מציבים יעד הגשמה לבוגרי י"ב בתנועה.

בני מסכם: במידה רבה, שנת השירות הציבה את התנועה בקו אחד עם תנועות הנוער שפעילות בתחום כבר שנים. ההבנה שחייבים לפנות לכיוון מעשי ולהציב יעדים ואתגרים משמעותיים הייתה צעד חשוב לחוזקה של התנועה בהמשך.

תנועת הנוער של האיחוד החקלאי

התנועה, שהחלה לפעול בשנות ה־80' והוכרה כתנועת נוער בשנת 1987, פעלה בשנותיה הראשונות ביישובים כפריים שהיו חלק מהתנועה המיישבת – האיחוד החקלאי. נפתלי דרעי (דרעי, 2022) היה פעיל בתנועה מימיה הראשונים, משנת 1984 וכיהן כמזכ"ל בשנים 1989–1996. נפתלי מסביר את ייחודה של התנועה, שבעצם הוקמה כתנועת נוער ליישובים שהיו שייכים לאיחוד החקלאי. היו יישובים חזקים ומבוססים והיו גם יישובים צעירים וחלשים יותר. היה ברור שסניף של התנועה יקום בכל יישוב שירצה בכך. במרבית היישובים פעלה כבר תנועת בני המושבים, כחטיבה של הנוער העובד והלומד. בניר צבי וביישובי גדרות, לדוגמה, פעלו שבטי צופים. בשנים הראשונות של התנועה לא היה בכלל דיון היכן לפתוח סניף:

לאורך כל הדרך ברור שהחניכים מכל היישובים שמעוניינים